

แนวทางการบริหารจัดการกองทุนจิตอาสาประชาชนในการดูแลผู้เปราะบางทางสังคม จังหวัดนนทบุรี

จันทมาศ วงษ์เสรี

สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัดปทุมธานี 12000

E-mail: janthamas99@gmail.com

บุญสม เกษะประดิษฐ์

สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัดปทุมธานี 12000

ติดต่อผู้เขียนบทความที่ **จันทมาศ วงษ์เสรี** สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจ และการเมือง วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม
มหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัดปทุมธานี 12000

E-mail: janthamas99@gmail.com

วันที่รับบทความ: 29 พฤศจิกายน 2564 วันที่แก้ไขบทความ: 11 มกราคม 2565 วันที่ตอบรับบทความ: 8 มีนาคม 2565

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ ศึกษากระบวนการบริหารจัดการและกิจกรรมของกองทุนจิตอาสาประชาชนเพื่อผู้เปราะบางทางสังคม **วิธีการวิจัย** ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงจำนวน 15 คน **ผลการวิจัย** ผู้เปราะบางทางสังคมในจังหวัดนนทบุรี มีสาเหตุหลักคือความยากจน และแนวทางการจัดการให้ความช่วยเหลือในแต่ละกรณีแตกต่างกัน กองทุนจิตอาสาประชาชนเพื่อผู้เปราะบาง มีลักษณะการช่วยเหลืออยู่ในรูปแบบของ EHCOT Model (เอ็คคอมโมเดล) ซึ่งเป็นการช่วยเหลือที่มีวิธีการและลำดับขั้น โดยแบ่งเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ การช่วยเหลือแบบปัจจุบันทันด่วนอย่างทันที การช่วยเหลือทางด้านจิตใจ การช่วยเหลือการประสานหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยตรง และการให้ความช่วยเหลือในแต่ละกรณี การจัดการความรู้ของผู้เปราะบางทางสังคมเป็นความรู้ที่มาจากสองแหล่งคือความรู้ที่เกิดขึ้นในตัวจิตอาสาผู้ดำเนินการช่วยเหลือผู้เปราะบางทางสังคม และกระบวนการจัดการความรู้ได้ถูกนำมาใช้ และสร้างความรู้ให้กับผู้เปราะบางทางสังคมให้เกิดวิธีคิดใหม่ ๆ แนวทางใหม่ ๆ **นัยทางทฤษฎี/นโยบาย** รัฐบาลอาจนำตัวแบบการบริหารจัดการกองทุนในจังหวัดนนทบุรีไปประยุกต์เป็นตัวแบบในการบริหารจัดการกองทุนจิตอาสาในการสงเคราะห์ผู้เปราะบางทางสังคมในเขตพื้นที่อื่น ๆ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ: กองทุนจิตอาสาประชาชน จังหวัดนนทบุรี ผู้เปราะบางทางสังคม

Management approaches of the Public Volunteer Fund in the socially vulnerable care, Nonthaburi province

Janthamas Wongsaree

Business and Politics Program, College of Social Innovation, Rangsit University, Patumthani 12000

E:mail-janthamas99@gmail.com

Bunsom Kesapradist

Business and Politics Program, College of Social Innovation, Rangsit University, Patumthani 12000

Correspondence concerning this article should be addressed to **Janthamas Wongsaree**, Business and Politics Program, College of Social Innovation, Rangsit University, Patumthani 12000

E:mail-janthamas99@gmail.com

Received date: November 29, 2021 Revised date: January 11, 2022 Accepted date: March 8, 2022

Abstract

PURPOSES: To study processes of management and activities in the Pracharat Volunteer Fund for the socially vulnerable in Nonthaburi Province. **METHODS:** It was a qualitative research consisting of documentary research and in-depth interviews of 15 stakeholders. **RESULTS:** The socially vulnerable people in Nonthaburi lived in poverty. Public Volunteer Fund for them in Nonthaburi adopted the help model of EHCeM Model consisting of 4 features i.e. sudden help as E-Emergency assistance, psychological assistance or H-Heart assistance, help to coordinate with other help units in the area directly related to the problem, and assistance in each case or M-Management. Knowledge management for the socially vulnerable came from two sources i.e. the volunteers who work to help the social vulnerable and the knowledge management process implemented to educate the social vulnerable on new ways of thinking and new approaches. **THEORY/POLICY IMPLICATIONS:** The government could adopt the Nonthaburi Public Volunteer Fund Management model, with special emplanes on people participation for application in other areas.

Keywords: Public Volunteer Fund, Nonthaburi, the socially vulnerable

บทนำ

ในอดีตเมื่อครั้งที่ประเทศไทยยังไม่ก้าวเข้าสู่การพัฒนาเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่ สภาพความเป็นอยู่ของสังคมและวิถีชีวิตการตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มสังคมหรือชุมชนขนาดเล็กที่อยู่รวมกันในกลุ่มสังคมหรือชุมชนขนาดเล็กนี้จะมีพื้นฐานทางด้านศีลธรรม คุณธรรม การเกื้อกูลเอื้ออาทรต่อกัน เป็นกลไกที่ช่วยควบคุมดูแลซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิดและกลายเป็นจิตสำนึกชุมชนเป็นสิ่งที่ยึดโยงผู้คนในชุมชนไว้ด้วยกัน ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาเศรษฐกิจแผนใหม่ที่มีมุ่งเน้นการแข่งขันโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ สภาพสังคมเน้นการอยู่แบบตัวใครตัวมัน ผู้คนสนใจทุกข์สุขของกันน้อยลง การพัฒนาที่สร้างความเปลี่ยนแปลงต่อวิถีความเป็นอยู่ของชาวชุมชนและส่งผลกระทบต่อชุมชนขนาดเล็กเหล่านี้ ได้ก่อให้เกิดวิถีชีวิตของคนในชุมชนเมือง ซึ่งมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ต่างแข่งขันกันทำมาหากิน วิถีของชุมชนเมืองใหญ่ทำให้จิตสำนึกชุมชนนับวันจะหายไป ผู้คนในเมืองใหญ่ที่มีภาวะเร่งเชิงเศรษฐกิจในการประกอบอาชีพ ทำให้มีเวลาที่จะสนใจทุกข์สุขของคนร่วมสังคมน้อยลง การเกื้อกูลเอื้ออาทรต่อกันซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของจิตสำนึกชุมชนค่อย ๆ หายไป

การหายไปของจิตสำนึกชุมชน เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้สังคมมีความเปราะบาง ผनวกรรมกับปัจจัยหลัก ก็คือการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่แบ่งแยกสังคมออกเป็นสังคมทวิลักษณ์ (dualism) ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างคนรวย คนจน เกิดสังคมที่เหนือกว่า ด้อยกว่า เช่น สังคมในเมือง และสังคมในชนบท ซึ่งความแตกต่างนี้มีมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และความแตกต่างนี้มีแนวโน้มว่าช่องว่างของสังคม 2 กลุ่มนี้มีมากขึ้นโดยที่สังคมที่

เหนือกว่าไม่ได้มีส่วนช่วยเหลือหรือมีส่วนน้อยมากในการพัฒนาสังคมที่ด้อยกว่า

การตระหนักต่อปัญหานี้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งให้ความสำคัญกับการใช้กลไกประชารัฐที่เป็นการรวมพลังขับเคลื่อนจากทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาชน และการกำหนดประเด็นบูรณาการของการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูง และได้กำหนดในระดับแผนงาน/โครงการสำคัญที่จะตอบสนองต่อเป้าหมายการพัฒนาได้อย่างแท้จริง รวมทั้งการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดที่มีความครอบคลุมหลากหลายมิติมากกว่าในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ผ่าน ๆ มา

จังหวัดนนทบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งมีเครือข่ายจิตอาสาประชารัฐระดับจังหวัด ลักษณะเป็นพื้นที่ปริมณฑลที่รองรับการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร มีการขยายตัวของชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง พื้นที่การเกษตรและชุมชนเดิมลดลง ความเป็นเมืองรุกรานความเป็นชุมชนดั้งเดิมและพื้นที่เกษตรกรรม ข้อมูลจากการสำรวจสถานการณ์ทางสังคม ประจำปีงบประมาณ 2560 ของประชากรจังหวัดนนทบุรี จำนวน 914,957 คน ซึ่งได้แก่ เด็ก เยาวชน แรงงาน และผู้สูงอายุ โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนนทบุรี พบว่า ร้อยละ 0.93 ของประชากรที่สำรวจมีปัญหาด้านสถานะความเป็นอยู่ พบว่า ร้อยละ 70.39 อยู่กับครอบครัวยากจน/ยากลำบาก ร้อยละ 13.68 ต้องอยู่โดยดูแลบุคคลในครอบครัว เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ ร้อยละ 12.44 มีที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง/สภาพที่อยู่อาศัยไม่เหมาะสม ร้อยละ 0.78 ต้องเลี้ยงดูหลานตามลำพัง และร้อยละ 2.71 อยู่คนเดียวตามลำพัง/ไม่มีผู้ดูแล/ถูกทอดทิ้ง ร้อยละ 0.85 ของประชากรที่สำรวจมี

ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จำแนกเป็น ปัญหาติดสุรา/เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 42.87 ปัญหาติดการพนันต่าง ๆ ร้อยละ 36.80 และปัญหาติดเกม (ความถี่ในการเล่นเกมนานทุกวัน) ร้อยละ 7.42 และร้อยละ 2.37 ของประชากรที่สำรวจมีสภาพความพิการและจดทะเบียนคนพิการ โดยจำแนกเป็นวัยแรงงานร้อยละ 42.23 ผู้สูงอายุร้อยละ 40.60 เด็กร้อยละ 11.32 และเยาวชน ร้อยละ 5.86 มีจำนวนผู้ป่วยติดเชื้อ HIV 951 คน และจำนวนผู้ป่วยเอดส์ 6,662 คน อัตราการพึ่งพิงรวมของจังหวัดนนทบุรีมีค่าเท่ากับ 47.37 ซึ่งหมายความว่าประชากรวัยแรงงาน 100 คน ต้องดูแลผู้สูงอายุและเด็ก 47.37 คน การเป็นสังคมสูงวัยของนนทบุรี มีค่าดัชนีสูงวัยที่ 104.10 ซึ่งอยู่ในลำดับที่ 18 ของประเทศ จังหวัดนนทบุรีมีทุนทางสังคมทั้งในรูปแบบบุคคล อาสาสมัครและกลุ่มองค์กรซึ่งจากระบบฐานข้อมูลฐานอาสาสมัครและกลุ่มองค์กรสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพบว่า มีอาสาสมัครและกลุ่มองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญสาขาอาชีพต่าง ๆ จำนวน 372 คน และจากข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในจังหวัดพบว่า มีอาสาสมัครของหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 30,515 คน กลุ่มองค์กรภาคประชาสังคม/องค์กรที่ไม่แสวงกำไร จำนวน 124 แห่ง และศูนย์เรียนรู้ของรัฐจำนวน 31 แห่ง พื้นที่ของจังหวัดนนทบุรีจึงเป็นพื้นที่ของความเปราะบางที่โครงการพัฒนาไกล สนับสนุนเครือข่ายจิตอาสาพระราชระดับจังหวัด ได้ดำเนินการในรูปแบบของกองทุนโดยตั้งชื่อว่า “กองทุนจิตอาสาพระราชเพื่อผู้เปราะบางทางสังคม” มีการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือผู้เปราะบางในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ในขณะที่เดียวกันคณะกรรมการกองทุนฯ เห็นว่าเพื่อให้บรรลุแผนงานหลักของโครงการฯ ซึ่งได้แก่ แผนงานช่วยเหลือประชาชน

ในภาวะยากลำบาก และแผนงานการสื่อสารสังคมและการจัดการความรู้

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานของกองทุนจิตอาสาพระราชเพื่อผู้เปราะบางทางสังคม และศึกษาการจัดการความรู้ของกองทุนฯ เพื่อสนับสนุนให้การช่วยเหลือผู้เปราะบางมีความยั่งยืน ซึ่งจะเป็นแนวทางให้บรรลุถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ในด้านการให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา โดยมุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจกรรมกองทุนจิตอาสาพระราชจังหวัดนนทบุรีในการดูแลผู้เปราะบางทางสังคม
2. ศึกษาการจัดการความรู้ในการให้ความช่วยเหลือผู้เปราะบางทางสังคมในจังหวัดนนทบุรี
3. เสนอแนะแนวทางการบริหารกองทุนจิตอาสาพระราชในจังหวัดนนทบุรีอย่างมีประสิทธิภาพ

คำถามในการวิจัย

การดำเนินกิจกรรมของกองทุนจิตอาสาพระราชจังหวัดนนทบุรีในการดูแลผู้เปราะบางทางสังคมเป็นอย่างไร มีแนวทางการบริหารจัดการอย่างไร การช่วยเหลือผู้เปราะบางทางสังคมมีการจัดการความรู้เพื่อคลี่คลายกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชีวิตหรือไม่

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interview) โดยแนวคำถามสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key – Informants) ประกอบด้วยบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. คณะทำงานศูนย์ประสานงานจิตอาสาประชารัฐจังหวัดนนทบุรี
2. แกนนำผู้ประสานงานฯ ระดับอำเภอ
3. กลุ่มผู้เปราะบาง
4. ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องในกองทุนจิตอาสาประชารัฐเพื่อผู้เปราะบางในจังหวัดนนทบุรี ทั้งหมดเป็นจำนวนรวม 15 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญ และคุณลักษณะของข้อมูล
2. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้ว นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวความคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล
3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงาน

ผลการวิจัย

กองทุนจิตอาสาประชารัฐจังหวัดนนทบุรี เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการ

พัฒนากลไกสนับสนุนเครือข่ายจิตอาสาประชารัฐเสริมสร้างสังคมสุขภาวะ พ.ศ. 2560 จังหวัดนนทบุรี ซึ่งดำเนินการโดยสมาคมพลเมืองนนท์ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) มีกลไกคณะกรรมการดำเนินงาน ในการขับเคลื่อนงานระดับจังหวัดจำนวน 22 คน และระดับอำเภอ (6 อำเภอ) จำนวน 18 คน จากการดำเนินกิจกรรมสำรวจข้อมูลผู้เปราะบางทางสังคมในจังหวัดนนทบุรี โดยจิตอาสาแต่ละอำเภอลงพื้นที่สำรวจข้อมูลกลุ่มประชาชนที่ประสบภาวะยากลำบาก และกลุ่มเปราะบางทางสังคม รวม 7 ประเภท คือ 1) คนไร้บ้าน 2) คนไร้สัญชาติ 3) ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง 4) ผู้ติดเชื้ 5) ผู้ป่วยติดบ้าน ติดเตียง 6) อดีตผู้ต้องขัง และ 7) คนพิการ โดยเน้นคนพิการที่มีภาวะพิการซ้ำซ้อน และมีความยากลำบากช่วยเหลือตัวเองได้น้อย มีความเสี่ยงต่อการถูกทอดทิ้ง

สาเหตุหลักประการหนึ่งของความเป็นผู้เปราะบางในจังหวัดนนทบุรี คือความยากจนซึ่งเป็นเรื่องที่ซับซ้อนเพราะมีหลายมิติ ตัวชี้วัดทางรายได้เป็นองค์ประกอบหนึ่ง ความขาดแคลนทรัพยากรทางอาหาร ที่อยู่อาศัย และการมีงานทำ ก็สามารถเป็นตัวชี้วัดความยากจน สาเหตุของความเป็นผู้เปราะบาง จึงมีความเกี่ยวข้องกับสาเหตุของ ในกลุ่มของผู้เปราะบางในจังหวัดนนทบุรี สามารถแบ่งสาเหตุของได้เป็น 2 แนวทางดังนี้

1. สาเหตุจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การมีความรู้ความสามารถต่ำในการประกอบอาชีพ เนื่องจากการขาดโอกาสในการศึกษาและพัฒนาทักษะต่าง ๆ การขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ การมีปัญหสุขภาพ การมีภาระในการเลี้ยงดูครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ การมีทรัพย์สินและที่ดินในการทำกินน้อย คนในครอบครัวติดเหล้า การพนันและยาเสพติด การ

ตงานเข้าชื้ออย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสมาชิกของครอบครัวที่พึ่งพิงโทษจากคุกและการขาดเงินทุนในการลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ

2. สาเหตุจากปัจจัยภายนอก เป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุลของภาครัฐ ได้แก่ การเน้นพัฒนาเมืองมากกว่าการพัฒนาชนบท การเน้นแต่ทุนทางกายภาพโดยขาดการส่งเสริมทุนทางสังคม การเน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมมากกว่าการเกษตร การเน้นการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อการพาณิชย์โดยไม่คำนึงถึงความยั่งยืน การเน้นเป้าหมายการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าการกระจายรายได้ให้ประชากร ระบบราชการไม่เอื้อต่อการแก้ปัญหาความยากจนทั้งในแง่ขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนและล่าช้า เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริพันธ์ (2017)

การบริหารจัดการกองทุนภาครัฐเพื่อผู้เปราะบางของจังหวัดนนทบุรี จึงก่อตัวขึ้นจากแนวความคิดและหลักการของกองทุนจิตอาสา โดยมีผู้ที่เรียกตนเองว่าผู้ก่อการดี เป็นผู้มิจิตอาสาที่เห็นความทุกข์ยากของกลุ่มประชาชนที่เป็นผู้เปราะบาง จากการรวมตัวกันทำให้เกิดดำริที่จะมีการสนับสนุนเงินทุนเป็นทุนตั้งต้นของประธานและรองประธานกองทุนฯ กับการบริจาคของคณะกรรมการกองทุนซึ่งเป็นผู้มิจิตอาสา รวมทั้งได้พยายามจัดงานกิจกรรมการระดมทุนในรูปแบบต่าง ๆ โดยคณะกรรมการกองทุนได้ร่วมกันวางหลักเกณฑ์และสร้างกลไกการบริหารจัดการกองทุนจิตอาสาขึ้น จุดเด่นของกองทุนฯ นี้อยู่ที่คณะกรรมการและคณะทำงานที่มีความเป็นจิตอาสา ต่างช่วยกันดำเนินกิจกรรมกองทุนฯ ด้วยความเอาใจจริงเอาใจสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม โดยในการช่วยเหลือผู้เปราะบางได้มีการถอดบทเรียนเหตุการณ์และมีการขยายผลโดยส่งต่อกรณีของผู้เปราะบางให้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปช่วยเหลือในระยะยาวต่อไป และในการก่อการีเงินกองทุนฯได้มีการจัดประชุมในกลุ่มของผู้จัดตั้ง ซึ่งเป็นคณะกรรมการผู้มิจิตอาสา คนในชุมชน และเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐ โดยในการประชุมได้มีการระบุวัตถุประสงค์ของกองทุนจิตอาสาประชารัฐจังหวัดนนทบุรีไว้ดังนี้

1. เพื่อการปลูกฝังจิตสำนึกจิตอาสาและจิตใจที่เอื้ออาทรต่อสังคม และชุมชน
 2. เพื่อช่วยเหลือผู้ยากลำบาก กลุ่มคนเปราะบางและพลเมืองจิตอาสาจังหวัดนนทบุรี
 3. เพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก
 4. เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานและสร้างความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีเครือข่ายจิตอาสาอื่น
 5. เพื่อเป็นการระดมทุนในการช่วยเหลือผู้ยากลำบาก กลุ่มคนเปราะบางและพลเมืองจิตอาสา
 6. เพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และไม่ฝักใฝ่พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองใด
- ลักษณะการช่วยเหลือของกองทุนจิตอาสาประชารัฐเพื่อผู้เปราะบางในจังหวัดนนทบุรี มีลักษณะการช่วยเหลืออยู่ในรูปแบบของ EHCOT Model ซึ่งเป็นการช่วยเหลือที่มีวิธีการและลำดับขั้น โดยแบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การช่วยเหลือแบบปัจจุบันทันด่วน อย่างทันท่วงที (E-Emergency assistance) เป็นการขจัดปัญหาและบรรเทาทุกข์ให้เป็นการเฉพาะหน้า โดยมอบเงินหรือสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นให้ในเบื้องต้น
2. การช่วยเหลือทางด้านจิตใจ (H-Heart assistance) เป็นการช่วยเหลือทางด้านการปลอบโยน ให้คำปรึกษา แสดงถึงการร่วมทุกข์ร่วมสุข รวมถึงรับฟังความทุกข์และข้อจำกัดอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต

ของผู้เปราะบาง การที่มีผู้รับฟังปัญหาและความทุกข์ ทำให้จิตใจของผู้เปราะบางได้รับการเยียวยา และมีพลังที่จะสู้ชีวิตอีกครั้งหนึ่ง

3. การช่วยเหลือการประสานหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยตรง (Co-operation assistance) เพื่อการส่งต่อปัญหาของผู้เปราะบางและการช่วยเหลือในระยะยาวต่อไป

4. การให้ความช่วยเหลือในแต่ละกรณี (M-Management) สอดคล้องกับ น้อยปรีชา (2546) ที่กล่าวถึง ลักษณะการจัดตั้งกองทุนที่จัดตั้งขึ้นโดยชาวบ้านเอง

การช่วยเหลือผู้เปราะบางทางสังคม เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยใช้การเรียนรู้ร่วมกันตั้งแต่ก่อนเริ่มงาน (learning before) การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทำงาน (learning during) และการเรียนรู้หลังงานนั้นสำเร็จ (learning after) เป็นวงจรแห่งการเรียนรู้ขับเคลื่อนให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย เน้นการทำงานร่วมกันของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน (คณะกรรมการกองทุนฯ) หรือคนในชุมชนด้วยกัน เป็นการดึงความรู้ในคน (Tacit knowledge) ออกมาใช้งานโดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่นที่หวังผลสุดท้ายคือ ผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยที่ผู้จัดการความรู้คือคนในท้องถิ่นนั่นเอง เป็นการจัดการความรู้ในลักษณะทั้งสร้างและใช้ความรู้ไปด้วยกัน ก่อให้เกิดความร่วมมือและการมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันส่งผลให้เกิดผลดี 4 ประการคือ

1. ผลสัมฤทธิ์ของงานดีขึ้น
2. ผู้ปฏิบัติซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นมีความรู้ (มีปัญญา) สูงขึ้นและมีความเป็นบุคคลเรียนรู้
3. ความรู้ถูกยกระดับขึ้นและสั่งสมอยู่ในองค์กรในท้องถิ่น
4. องค์กรและท้องถิ่นมีความสามารถในการแข่งขันและสามารถปรับตัวเผชิญกับการ

เปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนในยุคไอทีได้ดี ขึ้นนำไปสู่การเป็นองค์กรและท้องถิ่นแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของอิกุจิโร โนนากะ (Nonaka, 1994)

สรุปและอภิปรายผล

1. การก่อตั้งและเงินลงทุน

กองทุนฯ นี้ไม่ได้มีกฎเกณฑ์รูปแบบที่กำหนดจากทางราชการสำหรับการบริหารจัดการกองทุน กองทุนจิตอาสาพระราชัฐจังหวัดนนทบุรี เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการพัฒนากลไกสนับสนุนเครือข่ายจิตอาสาพระราชัฐ เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ พ.ศ. 2560 จังหวัดนนทบุรี ในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งกองทุนฯ นี้อยู่ภายใต้สมาคมพลเมืองนนทบุรี และให้สมาคมพลเมืองนนทบุรีเป็นผู้จัดตั้งกองทุน โดยให้กรรมการสมาคมฯ มีสัดส่วนเป็นกรรมการกองทุนได้ไม่เกิน 1 ใน 3 จำนวนกรรมการกองทุนที่จัดตั้งขึ้น เมื่อกองทุนเข้มแข็งขึ้น ให้กองทุนฯ แยกตัวเป็นอิสระจากสมาคมฯ ได้ โดยการแยกตัวจากสมาคมฯ ให้ใช้มติเสียงข้างมากของที่ประชุมใหญ่สามัญของกองทุนจิตอาสาพระราชัฐจังหวัดนนทบุรี นอกจากนี้ยังมีข้อบังคับกองทุนจิตอาสาพระราชัฐจังหวัดนนทบุรี ซึ่งประกาศใช้เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2560 เป็นอีกกลไกหนึ่งสำหรับการดำเนินการกองทุนจิตอาสาพระราชัฐจังหวัดนนทบุรี เพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ ซึ่งคณะบุคคลผู้มีจิตอาสากลุ่มหนึ่งของจังหวัดนนทบุรี ได้ตระหนักถึงความช่วยเหลือและความร่วมมือกันที่จะเอื้ออาทร ห่วงใย จึงร่วมกันจัดตั้งและระดมทุนเป็น “กองทุนจิตอาสาพระราชัฐจังหวัดนนทบุรี” ขึ้น สำหรับเงินทุนในการก่อตั้งเริ่มแรกซึ่งเรียกว่า “เงินลงขัน” ได้มาจากทีมบริหาร

โครงการพัฒนากลไกสนับสนุนเครือข่ายจิตอาสา ประชาธิปไตย เสริมสร้างสังคมสุขภาวะ พ.ศ.2560 จังหวัดนนทบุรี ได้บริจาคเงินรายได้จาก ค่าตอบแทนรายเดือน สมทบเข้ากองทุนฯ และมีเงินสมทบจากคณะกรรมการคนอื่น ๆ อีก รวมเป็นเงินตั้งต้นในการทำงานกองทุนจำนวน 93,774 บาท

2. โครงสร้างและการกำหนดทิศทางของกองทุน

คณะกรรมการได้รวมตัวกันแบบจิตอาสา มีโครงสร้างการทำงานแบบหลวม ๆ และอยู่ในแนวราบ (Flat chart organization) โดยได้มีการจัดประชุมตามวาระสำคัญ เช่น การกำหนดวัตถุประสงค์ของกองทุน รูปแบบของการช่วยเหลือ การกำหนดขอบข่ายของความเป็นผู้เปราะบางตลอดจนกิจกรรมที่จะระดมทุนเพื่อขยายฐานของเงินสนับสนุนและการช่วยเหลือผู้เปราะบางในจังหวัดนนทบุรี

ในการดำเนินงานคณะกรรมการได้ร่วมกันกำหนดลักษณะรูปแบบของการช่วยเหลือ การดำเนินกองทุนฯ ไว้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) การให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า และให้ความช่วยเหลือแบบยืมไปประกอบอาชีพ
- 2) การสร้างกระบวนการเรียนรู้ฝึกอบรม และการศึกษาทางเลือก
- 3) การให้ความช่วยเหลือเป็นสิ่งของ เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง เสื้อผ้า ฯลฯ

กิจกรรมของกองทุนจิตอาสาประชาธิปไตย จังหวัดนนทบุรี มุ่งเน้นที่กิจกรรมในการดูแลช่วยเหลือกลุ่มคนยากลำบาก/กลุ่มเปราะบางในชุมชน และจิตอาสาของจังหวัดนนทบุรี และการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายจิตอาสาให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

3. แผนและขั้นตอนการดำเนินงาน

คณะกรรมการได้ประชุมเพื่อกำหนดแผนงานเบื้องต้น เป็นกรอบในการดำเนินงาน กล่าวได้ว่าการตั้งกองทุนฯ เป็นการรวมตัวกันเพื่อทำงานในลักษณะลองผิดลองถูก อันมีแนวโน้มคล้ายกองทุนของภาครัฐ ซึ่งมักจะดำเนินงานโดยมีกฎระเบียบและกฎหมายเป็นตัวนำ พร้อมกับงบประมาณจากงบประมาณที่ตายตัว สามารถที่จะจัดสรรในกิจกรรมต่าง ๆ ที่วางไว้ แต่กองทุนจิตอาสาประชาธิปไตยมีลักษณะที่แตกต่างเพราะไม่มีเงินทุนสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง การทำงานจึงอยู่ในลักษณะที่วางแผนไว้พอเป็นแนวทาง ลงพื้นที่สำรวจปรากฏการณ์จริง และใช้มติของที่ประชุมคณะกรรมการในการตัดสินใจ การให้ความช่วยเหลือ

ในขั้นตอนของการดำเนินงาน คณะกรรมการได้กำหนดแผนไว้ดังนี้

- 1) จิตอาสาแต่ละอำเภอลงพื้นที่สำรวจข้อมูลกลุ่มประชาชนที่ประสบภาวะยากลำบากและกลุ่มเปราะบางทางสังคมรวม 7 ประเภท ประกอบด้วย กลุ่มคนไร้บ้าน กลุ่มคนไร้สัญชาติ กลุ่มผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง กลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์ กลุ่มผู้ป่วยติดบ้าน/ติดเตียง กลุ่มอดีตผู้ต้องขัง และกลุ่มผู้พิการ
- 2) คณะกรรมการนำข้อมูลมารวบรวมและสังเคราะห์ เพื่อพิจารณาว่าจะเข้าข่ายการช่วยเหลือแบบใดที่กองทุนฯ ได้วางเป็นหลักการไว้
- 3) คณะกรรมการตัดสินใจเป็นมติที่ประชุม และดำเนินการช่วยเหลือ
- 4) คณะกรรมการร่วมกับจิตอาสาในชุมชน เจ้าของพื้นที่ลงพื้นที่เยี่ยมบ้านและให้การช่วยเหลือ

5) คณะกรรมการประชุมเพื่อรับรายงาน และร่วมถอดบทเรียนเพื่อการขยายผล

ในการทำงาน ประเด็นสำคัญที่พบก็คือแนวคิดทฤษฎีประชาธิปไตย ซึ่งรัฐบาลใช้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญ โดยมุ่งหวังจะให้เกิดการบริหารจัดการสาธารณะแนวใหม่ ที่ลดบทบาทภาครัฐและเน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนอื่น ๆ 5 ภาคส่วน ประกอบด้วย

1) ภาคราชการ จุดเด่น คือ มีบุคลากรจำนวนมากกระจายอยู่เต็มพื้นที่ มีองค์ความรู้ มีงบประมาณและบทบาทหน้าที่ตามลักษณะงานที่ได้รับผิดชอบ

2) ภาคเอกชน จุดเด่น คือ ทันสมัย มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีทุนที่คล่องตัว

3) ภาคประชาชน จุดเด่น คือ มีฝีมือ มีความสามารถผลิตสินค้า รักบ้านเกิด

4) ภาควิชาการ จุดเด่น คือ มีองค์ความรู้ เทคโนโลยีและการค้นคว้าวิจัยเพื่อต่อยอด

5) ภาคประชาสังคม จุดเด่น คือ ทำงานเชิงลึก เกาะติดและมีเครือข่ายมาก

สำหรับคณะทำงานประชาธิปไตยเพื่อสังคม หรือ คณะ E 6 เป็นคณะทำงานสานพลังประชารัฐคณะที่ 13 ที่ตั้งขึ้น เพื่อมุ่งเน้นบทบาทความร่วมมือประเด็นการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดูแลกลุ่มประชากรเปราะบางที่เปราะบางซึ่งรัฐเข้าถึงยาก ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2560 อนุมัติงบประมาณให้คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ หรือ สช. ดำเนินโครงการพัฒนากลไกสนับสนุนเครือข่ายจิตอาสาประชารัฐระดับจังหวัด พ.ศ. 2560 เพื่อให้เกิดสังคมสุขภาวะ คือ สังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน เป็นสังคมที่เข้มแข็ง และเป็นสังคมคุณธรรม

ในการทำงานที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี โครงสร้างที่ได้รับการวางไว้ว่าเป็นการบูรณาการของ 5 ภาคส่วนสำคัญ ได้หายไปหลายภาคส่วน สุดท้ายแล้วการดำเนินงานขับเคลื่อนไปด้วยคณะกรรมการชุดก่อตั้งและจิตอาสาที่เป็นคนในชุมชนในระดับอำเภอ และพบเห็นความทุกข์ยากของผู้เปราะบางและยีนดีเข้าช่วยเหลือ โดยจิตอาสาเหล่านี้ไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ

4. การดำเนินงาน

ในการดำเนินงานของกองทุนฯ ผู้วิจัยพบว่าคณะกรรมการได้มีกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารงานที่ได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ โดยคณะกรรมการไม่ได้มุ่งเน้นว่าจะใช้ทฤษฎีใด หากแต่การดำเนินการสอดคล้องกับทฤษฎี POSDCoRB ดังนี้

1) การวางแผน สำหรับการวางแผนเป็นหลักการสำคัญที่คณะกรรมการได้ร่วมกันกำหนดไว้ตั้งแต่เบื้องต้น เพื่อเป็นหลักและกรอบโครงให้สามารถทำงานได้อย่างมีทิศทาง สำหรับแผนการดำเนินงานนั้น ได้มาจากการพูดคุยกับจิตอาสาซึ่งลงพื้นที่ และเป็นความเห็นร่วมกัน

2) การจัดรูปแบบองค์กร คณะกรรมการของกองทุนฯ มีจำนวนไม่มากนัก และในการตัดสินใจในเรื่องใด ๆ จะไม่ใช้การออกเสียงลงคะแนนเพื่อนับเสียงข้างมาก แต่ใช้การพูดคุยด้วยเหตุผล และการตัดสินใจโดยพิจารณาจากความจำเป็น

3) การจัดบุคคลเข้าทำงาน การจัดบุคคลเข้าทำงานขององค์กรเป็นไปในลักษณะเปิดกว้างให้กับผู้มีจิตอาสา ซึ่งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกองทุนฯ ได้ในทุกกิจกรรมและทุก

เนื้องานไม่ว่าจะเข้ามาในฐานะจิตอาสา หรือ กรรมการกองทุนฯ

4) การสั่งการหรืออำนวยการ การอำนวยการของกองทุนฯ อยู่ในรูปแบบของ คณะกรรมการกองทุน ซึ่งใช้มติที่ประชุมเป็นการตัดสินใจ

5) การประสานงาน การประสานงานของกิจกรรมในกองทุนมี 2 ส่วน ส่วนแรก คือ การประสานงานในกลุ่มผู้เปราะบางซึ่งมีจิตอาสา เป็นกลไกที่สำคัญ และการประสานงานอีกระดับ คือการประสานงานของคณะกรรมการ กับ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกรณีของผู้เปราะบาง

6) การรายงานผลการปฏิบัติงาน การรายงานผลการปฏิบัติงานของกิจกรรมกองทุนฯ มีความหมายว่า หลังจากจิตอาสาลงพื้นที่แล้ว จะกลับมารายงานและร่วมหารือถึงความช่วยเหลือที่ผู้เปราะบางควรได้รับ และร่วมถอดบทเรียน

7) การจัดทำงบประมาณกองทุนฯ มีเงินทุนสนับสนุนไม่มากนัก ดังนั้น คณะกรรมการจึงตกลงที่จะทำบัญชีรับ-จ่ายอย่างง่าย ๆ แต่ชัดเจนเพื่อให้รู้สถานะของการตัดสินใจในกรณีที่ มีผู้เปราะบางที่ต้องการให้การช่วยเหลือ

สอดคล้องกับทฤษฎี Z ของ Ouchi (1981) นักทฤษฎีชาวญี่ปุ่น

5. การช่วยเหลือผู้เปราะบางทางสังคม ในจังหวัดนนทบุรี

1) จิตอาสา

จิตอาสา เป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้เกิดกองทุนจิตอาสาพระราชัฐเพื่อผู้เปราะบางในจังหวัดนนทบุรี เพราะจิตอาสาที่พบในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี อยู่ในหลายรูปแบบ ทั้ง อสม. ซึ่งเป็นจิตอาสาโดยหน้าที่และหัวใจ นอกจากนี้ยังมีแม่ค้าส้มตำ คนกวาดขยะ คนขับ

แท็กซี่ พนักงานบริษัท ฯลฯ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นคนที่อยู่ในชุมชน ผู้วิจัยพบว่าคนเหล่านี้มีจิตใจที่พร้อมจะมีทุกข์สุขร่วมกับผู้เปราะบาง จิตร่วมกายร่วม พร้อมช่วยเหลือผู้เปราะบางในสังคม คนเหล่านี้มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ บางคนเสียสละเวลา สิ่งของ เงินทอง แรงกาย สติปัญญา เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมด้วยความสมัครใจ อิ่มใจ เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข หลายคนช่วยเหลือผู้เปราะบางโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ผู้วิจัยได้สอบถามสาเหตุของผู้ที่มีจิตอาสาเหล่านั้นที่ช่วยเหลือผู้เปราะบาง บางคนยึดมั่นในอุดมการณ์ที่ได้รับการสั่งสอนมาจากคนรุ่นพ่อรุ่นแม่ให้ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ บางคนก็ไม่มีเหตุผล นอกจากต้องการเห็นคนอื่นพ้นทุกข์ มีบางคนอย่างเช่นคนขับแท็กซี่ที่เต็มใจพาคนพิการในชุมชนไปโรงพยาบาลโดยไม่คิดค่าโดยสารก็มี เหตุผลว่าเขานึกถึงแม่ของเขาที่อยู่บ้านนอก และเขาไม่เคยมีโอกาสดูแลแม่ การที่ได้ช่วยเหลือผู้เปราะบางทำให้เขารู้สึกเสมือนว่าทดแทนบุญคุณแม่ เขารู้สึกถึงความสำเร็จและความอิ่มใจ ซึ่งทฤษฎีของมาสโลว์ก็พูดถึงความต้องการในชีวิตว่าการได้ช่วยเหลือผู้อื่นก็เป็นความสำเร็จในชีวิตเช่นกัน

ผู้วิจัยพบว่าผู้เป็นจิตอาสาในกองทุนฯ มีความเข้มแข็ง ความสามัคคี ความเอาใจจริงเอาใจ การทุ่มเทเสียสละ การทำงานร่วมกันเป็นทีมของคณะก่อการที่ล้วนเป็นจิตอาสา และที่สำคัญการมองเห็นเป้าหมายร่วมกันในการทำงาน ล้วนเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนความสำเร็จของการก่อเกิดกองทุนจิตอาสาพระราชัฐจังหวัดนนทบุรี ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่าสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ องค์กร (2550)

2) กิจกรรมระดมทุน

เนื่องจากกองทุนฯ ก่อตั้งด้วยเงินทุนสนับสนุนเพียงไม่ถึง 100,000 บาท และเป็นการบริจาคจากคณะกรรมการผู้ก่อตั้ง ดังนั้นจึงได้มีการจัดกิจกรรมระดมทุนต่าง ๆ ประกอบด้วย การจัดงานทอดผ้าป่าสามัคคี การจัดงานร่วมนุเคราะห์บวชเณร การแข่งขันกีฬาในจังหวัด การจำหน่ายสินค้า ทั้งของใหม่ และสินค้ามือสอง การจำหน่ายเสื้อพลเมืองจิตอาสา การขอรับการสนับสนุน และรับบริจาค นอกจากนี้คณะก่อการดีที่ร่วมกันจัดตั้งกองทุนจิตอาสาพระราชัฐจังหวัดนนทบุรียังมีแนวคิดในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อขยายกองทุนฯ ให้เติบโตขึ้นในอนาคต เช่น การออมเงินวันละ 1 บาทจากสมาชิก การทำสายรัดข้อมือ (wristband) จิตอาสาพระราชัฐ การแสดงการกุศล การเล่นดนตรีเปิดหมวก ฯลฯ

ลักษณะของกิจกรรมระดมทุน สะท้อนว่ากองทุนฯ นี้เป็นกองทุนของชุมชน ที่แตกต่างจากกองทุนรัฐที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณเป็นรูปแบบของกองทุนที่จัดตั้งขึ้นโดยชาวบ้านเอง สอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของน้อยปรีชา (2546) และการที่คณะก่อการดีร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายในการระดมทุนเป็นกองทุนจิตอาสาพระราชัฐนั้น เมื่อพิจารณาแล้ว สอดคล้องกับหลักทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow, 1970)

6. แนวทางการบริหารกองทุนจิตอาสาพระราชัฐในจังหวัดนนทบุรีอย่างมีประสิทธิภาพ

1) EHCōM Model: กำลังของกองทุนจิตอาสา

ในการช่วยเหลือนั้น คณะกรรมการกองทุนจิตอาสาพระราชัฐจังหวัดนนทบุรีได้ถอด

บทเรียน และเห็นว่าลักษณะการช่วยเหลือ อยู่ในรูปแบบของ EHCōM Model ซึ่งเป็นการช่วยเหลือที่มีลำดับขั้น และแบ่งเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่

(1) E-Emergency assistance เป็นการช่วยเหลือแบบปัจจุบันทันด่วนอย่างทันทีทันใด เป็นการขจัดปัญหาและบรรเทาทุกข์ให้เป็นการเฉพาะหน้า โดยมอบเงินหรือสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้ให้ในเบื้องต้น

(2) H-Heart assistance เป็นการช่วยเหลือทางด้านจิตใจ ในการปลอบโยน ให้คำปรึกษา แสดงถึงการร่วมทุกข์ร่วมสุข รวมถึงรับฟังความทุกข์และข้อจำกัดอุปสรรครวมถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของผู้เปราะบาง การที่มีผู้รับฟังปัญหาและความทุกข์ ทำให้จิตใจของผู้เปราะบางได้รับการเยียวยา และมีพลังที่จะสู้ชีวิตอีกครั้งหนึ่ง โดยข้อนี้เป็นจุดเด่นของการดำเนินงานช่วยเหลือของกองทุนฯ เนื่องจากมีคณะกรรมการซึ่งเป็นจิตอาสา และยินดีที่จะช่วยเหลือผู้อื่น แม้จะไม่มีกำลังทรัพย์มาช่วยก็ตาม

(3) Co-operation assistance เป็นการช่วยเหลือการประสานหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาโดยตรง เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย อบต. เป็นต้น เพื่อการส่งต่อปัญหาของผู้เปราะบาง และการช่วยเหลือในระยะยาวต่อไป

(4) Management หมายถึงกระบวนการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนฯ ตั้งแต่การสำรวจ การรับรู้ การประชุม การประสานงานจัดการการช่วยเหลือ การจัดการความรู้และการถอดบทเรียน

2) การจัดการความรู้

ในการดำเนินกิจกรรมกองทุนจิตอาสา ประชาธิปไตย ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีผู้เปราะบางซึ่งเป็นเป้าหมายของการให้ความช่วยเหลือเพื่อช่วยลดความเสี่ยง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าการให้ความช่วยเหลือต่อผู้เปราะบางด้วยกำลังทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่ใช่วิธีการที่ยั่งยืน จึงควรมีการจัดการความรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายใน 4 ประการได้แก่ บรรลุเป้าหมายของงาน บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาคน บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และบรรลุสู่ความเป็นชุมชน โดยเป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน โดยมีโมเดลที่น่าสนใจคือ SECI Model ซึ่งหมายถึงการถ่ายทอดความรู้ฝังลึกจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง การนำความรู้กลับมาใช้ การผสมผสานความรู้ที่มืออยู่อย่างชัดเจนมาเชื่อมเป็นระบบอย่างมีบูรณาการ และการนำความรู้ที่ชัดเจนมาใช้งานให้เป็นความรู้ที่ฝังลึก ทั้งนี้ จิตอาสาและผู้เปราะบางควรจะมีจิตวิญญาณของการสร้างความรู้ในลักษณะร่วมด้วย

ช่วยกัน และสอดคล้องกับทฤษฎีแห่งการเรียนรู้ของ Senge (1990)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรมีกระบวนการพัฒนาจิตอาสาในด้านต่าง ๆ
2. ควรกำหนดคุณสมบัติของจิตอาสา และกระบวนการกลั่นกรองบุคคลที่เข้ามาเป็นจิตอาสา
3. ควรขยายผลกองทุนประชาธิปไตยเพื่อสังคมในระดับอำเภอและระดับตำบล
4. ขยายช่องทางและรูปแบบในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐควรให้ความสำคัญกับการทำงานในรูปแบบประชาธิปไตย โดยประชาชนเป็นกลไกสำคัญ
2. ยึดพื้นที่เป็นหลักในการกำหนดนโยบาย การพัฒนา และการแก้ไขปัญหา
3. สนับสนุนงบประมาณให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

References

- Leerapan, B. (2017, January 30). *The last mile of UHC in Thailand: Do we reach the vulnerable* [Paper presentation]. Mahidol Award International Academic Conference, Bangkok, Thailand.
- Noipreecha, K. (2546). *Readiness and ability to manage village funds in SuphanBuri Province* [Unpublished research report]. Faculty of Social Sciences, Thammasat University.
- Maslow, A. (1970). *Motivation and personality* (2nd ed.). Harpers and Row.
- Nonaka, I. (1994). A dynamic theory of organizational knowledge creation. *Organization Science*, 5(1), 14-37.

- Ongkasing, C. (2550). *Community welfare: People don't leave each other* [Unpublished research report]. Community Organization Development Institute.
- Ouchi, W. G. (1981). *Theory Z*. Avon Books.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Century Press.